

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління

(повне найменування інституту, факультету)

кафедра менеджменту

(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему

Оцінка прозорості комунального підприємства

Виконав: студентка II курсу, гр. ФЕУЗ-318 м

Спеціальності 281 Публічне управління та
адміністрування

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)

Регіональне управління

Циба Олена Михайлівна

(прізвище та ініціали)

Керівник Нечаєва Ірина Анатоліївна

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Завдання на магістерську роботу

Реферат

Вступ	7
Розділ 1 Теоретичні засади оцінки прозорості комунального підприємства (установи, організації)	11
1.1 Комунальні підприємства, установи та організації: мета створення, особливості функціонування та управління	11
1.2 Прозорість та відкритість – основні принципи діяльності підприємств комунальної власності	19
1.3 Методи оцінки прозорості комунального підприємства	27
Висновки до розділу 1	36
Розділ 2 Оцінювання рівня прозорості комунальної установи «Сервісний центр закладів культури» Василівської районної ради Запорізької області	37
2.1 Аналіз впливу процесів децентралізації на забезпечення прозорості та відкритості органів місцевої влади та комунальних підприємств: світовий і вітчизняний досвід	37
2.2 Рейтинг прозорості органів місцевої влади та самоврядування, як основа прозорості та відкритості комунального підприємства	53
2.3 Дослідження прозорості та відкритості КУ «Сервісний центр закладів культури»	75
Висновки до розділу 2	95
Розділ 3 Розробка шляхів та пропозицій щодо підвищення рівня прозорості комунального підприємства (установи, організації)	96
3.1 Рекомендації щодо поліпшення рівня прозорості органів місцевого самоврядування	96
3.2 Обґрунтування сценаріїв діяльності та розвитку комунальних підприємств після об'єднання територіальних громад	108

3.3 Аудит і внутрішній контроль в органах місцевого самоврядування як механізми управління комунальним підприємством (установою, організацією)	129
Висновки до розділу 3	140
Розділ 4 Заходи безпеки в надзвичайних ситуаціях	141
Висновки	158
Список використаних джерел	164
Додатки	172

РЕФЕРАТ

Магістерська робота «Оцінка прозорості комунального підприємства»: с. 171, рис. 4, табл. 33, джерел 78.

Об'єктом дослідження є процеси оцінки прозорості комунальної установи.

Предметом роботи є методи оцінювання рівня прозорості комунального підприємства (установи, організації).

Методи дослідження: діалектичний метод, що вивчає явища в розвитку; системний метод, як сукупність методологічних засобів, процедур, прийомів, спрямованих на дослідження складних об'єктів з урахуванням усіх наявних взаємозв'язків; аналітичний метод, який полягає в розчленуванні цілого на частини і розглядання їх як цілого; експертні методи використовують за умови, коли неможливо кількісно визначити певні параметри; соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання, тестування), які ґрунтуються на соціологічних опитуваннях вибірки цільових респондентів.

Мета дослідження - оцінювання рівня прозорості комунального підприємства (установи, організації) та розробка шляхів і пропозицій щодо його підвищення.

Фактор новизни полягає в тому, що в роботі запропоновано в системі критеріїв оцінки соціальної ефективності виокремити критерій «Поінформованість суспільства щодо діяльності комунального підприємства (установи, організації)». Відповідно, важливим елементом оцінки ефективності соціальної діяльності є визначення рівня їх прозорості та відкритості.

Основні наукові результати магістерського дослідження, запропоновані автором особисто, полягають в тому, що

- розроблено рекомендації щодо поліпшення рівня прозорості органів місцевого самоврядування;
- обґрунтовано сценарії діяльності та розвитку комунальних підприємств після об'єднання територіальних громад;
- запропоновано аудит і внутрішній контроль в органах місцевого самоврядування як механізми управління комунальним підприємством (установою, організацією)

Ключові слова: КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ПРОЗОРИСТЬ, ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

ВСТУП

В умовах подальшого розвитку ринкових відносин в Україні дослідження проблем управління комунальними підприємствами (установами, організаціями) є актуальними і необхідними, зокрема для формування практичних рекомендацій для підвищення ефективності їх діяльності з огляду на їх значну соціальну спрямованість.

Сучасний стан комунальних підприємств України характеризується відсутністю достатніх обсягів фінансових ресурсів, значною фізичною та моральною зношеністю основних фондів, невідповідністю наявних потужностей вимогам і потребам споживачів, постійним скороченням інвестицій у комунальний сектор, а також низьким рівнем менеджменту. Це зумовлює необхідність запровадження ефективних організаційно-економічних механізмів управління комунальними підприємствами.

Актуальність теми. В Україні відбувається процес децентралізації, і як результат – більше влади та ресурсів іде на місця. При цьому зростає ризик, що разом із владою на місця також опуститься корупція. Одним із факторів, який допомагає становленню вільного від корупції суспільства, є прозорість місцевої влади, суб'єктів господарювання, зокрема, підприємств комунальної власності.

Прозорість та громадська участь є ключовими інструментами у побудові ефективного управління. Обидва допомагають створити умови для того, щоб громадяни могли зрозуміти й оцінити рішення, які приймаються від їхнього імені, а також забезпечити, щоб у процесі прийняття рішень було враховано їх власні потреби та погляди.

Ефективна прозорість та участь можуть допомогти витіснити корупцію та зловживання. Вони також є більш позитивними інструментами, адже допомагають створювати умови для збільшення довіри. Зрештою, саме вони також допомагають використовувати вміння та досвід громадян з метою

забезпечення кращого прийняття рішень та надання більш ефективних публічних послуг.

Теоретичні і практичні аспекти принципів прозорості є предметом дослідження у таких науках як державне управління, філософія, політологія, економіка, соціологія, юриспруденція, що свідчить про міждисциплінарність їх розуміння.

Проблематика принципів прозорості досить повно висвітлена у працях зарубіжних дослідників: Вівшанта та Кауфмана [21], К. Гуда [16], В. Карарго [21], Ф. Шоера [20]. Серед вітчизняних слід виділити Е. Афоніна [3], Н. Гудиму [5], В. Мельниченка [8], Надолішнього [10], Є. Тихомирову [14], О. Крет [7].

Однак, майже всі науковці досліджують принципи прозорості відносно органів влади, зокрема, органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування. Питання забезпечення прозорості діяльності комунальних підприємств (установ, організацій) залишаються поза інтересами вітчизняних науковців.

Саме цим обумовлені актуальність та мета магістерської роботи.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження - оцінювання рівня прозорості комунального підприємства (установи, організації) та розробка шляхів та пропозицій щодо його підвищення.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішені наступні задачі:

- визначити мету створення, особливості функціонування та управління комунальними підприємствами (установами та організаціями);
- виокремити основні принципи діяльності підприємств комунальної власності;
- розглянути методи оцінки прозорості комунального підприємства;
- провести аналіз впливу процесів децентралізації на забезпечення прозорості та відкритості органів місцевої влади та комунальних підприємств: світовий і вітчизняний досвід;

- здійснити рейтингову оцінку прозорості органів місцевої влади та самоврядування, як основа прозорості та відкритості комунального підприємства;

- дослідити прозорість та відкритість КУ «Сервісний центр закладів культури»;

- розробити рекомендації щодо поліпшення рівня прозорості органів місцевого самоврядування;

- обґрунтувати сценарії діяльності та розвитку комунальних підприємств після об'єднання територіальних громад;

- запропонувати процедура аудиту і внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування як механізмів управління комунальним підприємством (установою, організацією).

Об'єктом дослідження є процеси оцінки прозорості комунальної установи.

Предметом роботи є методи оцінювання рівня прозорості комунального підприємства (установи, організації).

Методи дослідження. Методами дослідження є діалектичний метод, що вивчає явища в розвитку; системний метод, як сукупність методологічних засобів, процедур, прийомів, спрямованих на дослідження складних об'єктів з урахуванням усіх наявних взаємозв'язків; аналітичний метод, який полягає в розчленуванні цілого на частини і розглядання їх як цілого; експертні методи використовують за умови, коли неможливо кількісно визначити певні параметри; соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання, тестування), які ґрунтуються на соціологічних опитуваннях вибірки цільових респондентів.

Інформаційною базою дослідження є роботи вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців в сфері управління комунальними підприємства, оцінки їх діяльності та, зокрема, оцінювання рівня їх прозорості, інформація щодо діяльності комунальної установи «Сервісний центр закладів культури» Василівської районної ради Запорізької області, статистична й економічна звітність підприємства, результати власних досліджень і спостережень.

Наукова новизна отриманих результатів. В роботі запропоновано в системі критеріїв оцінки соціальної ефективності виокремити критерій «Поінформованість суспільства щодо діяльності комунального підприємства (установи, організації)». Відповідно, важливим елементом оцінки ефективності соціальної діяльності є визначення рівня їх прозорості та відкритості.

Обґрунтовані сценарії діяльності та розвитку комунальних підприємств після об'єднання територіальних громад.

Практичне значення одержаних результатів. Рекомендації щодо поліпшення рівня прозорості органів місцевого самоврядування; сценарії діяльності та розвитку комунальних підприємств після об'єднання територіальних громад та запропонована процедура аудиту і внутрішнього контролю в органах місцевого самоврядування як механізмів управління комунальним підприємством (установою, організацією) можуть бути використані як на досліджуваному підприємстві, так і на інших підприємствах комунальної форми власності.

Апробація результатів магістерської роботи. За результатами проведеного дослідження опубліковано стаття у фаховому виданні, тези доповідей. У фаховому виданні опубліковано статтю: «Теоретичні засади оцінювання діяльності комунального підприємства (установи, організації)». У збірниках тез доповідей опубліковано тези: «Особливості фінансування комунальних підприємств (установ, організацій)».

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота містить вступ, чотири розділи, висновки, список використаної літератури, додатки. Повний обсяг роботи – 171 сторінок, включаючи 33 таблиці, 4 рисунки. Список використаних джерел (78 найменувань) – 8 сторінок.

ВИСНОВКИ

Право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. Одне із найважливіших завдань будь-якого органу місцевого самоврядування полягає в забезпеченні комфортного проживання мешканців міста, раціональному використанні рухомого й нерухомого майна, земельних ділянок та інших ресурсів, що перебувають у комунальній власності.

Категорії прозорості та відкритості визначають форми та способи функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування у демократичній державі.

Проведений аналіз показав, що терміни «прозорість» та «відкритість», не можна протиставляти одне одному: неможливо забезпечити повну відкритість органів публічної влади без достатньої обізнаності громадян щодо змісту діяльності суб'єктів управління. Разом з тим, не можна і ототожнювати ці поняття, необхідно розмежувати їх:

– «прозорість» – властивість державного управління, що визначається мірою обізнаності громадян стосовно сутнісних проявів матеріальної і процесуальної сторони діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; зрозумілості широкій громадськості їх (органів) обумовленості, змісту і сенсу; виявляється у тому, що окремі громадяни та їх колективи, на які поширюється, або яких так чи інакше стосується рішення або дії органу публічної влади мають бути щонайповніше обізнані про них і те, яким чином вони (рішення або дії) будуть здійснені;

– «відкритість» – властивість державного управління, що визначається мірою безпосередньої участі громадян у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; виявляється у забезпеченні активного і реального впливу громадян та їх колективів на зміст публічно-управлінської діяльності

через постановку вимог перед органами публічної влади щодо прийняття певних рішень, здійснення дій або утримання від них.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що зміст принципів прозорості та відкритості еволюціонував від широкої концепції відкритості до вузького підходу їх тлумачення в контексті діяльності публічної адміністрації. При цьому співвідношення відповідних понять та обсяг їх тлумачення може змінюватися залежно від сфери застосування та рівня нормативно-правового закріплення.

Окрім цього, проведені порівняння здобутків зарубіжних та українських вчених свідчать про існування істотних розбіжностей у розумінні змісту принципів відкритості та прозорості. Це вказує на те, що пріоритетним завданням вітчизняної доктрини є змістовний перегляд принципів відкритості та прозорості відповідно до рекомендацій європейських науково-дослідних програм, рекомендацій Ради Європи та законодавства ЄС. Вказані принципи закріплені нормами Європейського права, в яких визначено ключові методи й засоби впровадження цих принципів в діяльності органів публічної влади та сформульовано напрями проведення контролю з боку громадськості на предмет прозорості та відкритості.

Зважаючи на цілі, завдання та виконувані функції, оцінку ефективності діяльності підприємств комунальної форми власності варто здійснювати як за економічними, так і соціальними критеріями. Необхідність врахування соціального аспекту пояснюється тим, що діяльність комунальних підприємств в основному спрямована на вирішення саме соціальних задач відповідної територіальної громади, а отже результативність діяльності комунального підприємства не завжди визначається прибутковістю.

Особливості та сучасні умови функціонування комунальних підприємств (організацій, установ) потребують удосконалення системи показників ефективності їх діяльності. Зокрема, процеси демократизації, децентралізації, відкритості суспільства формують певні вимоги до критеріїв оцінки діяльності підприємства.

В роботі запропоновано в системі критеріїв оцінки соціальної ефективності виокремити критерій «Поінформованість суспільства щодо діяльності комунального підприємства (установи, організації)». Відповідно, важливим елементом оцінки ефективності соціальної діяльності є визначення рівня їх прозорості та відкритості.

Наразі відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який стандартизує оприлюднення інформації про діяльність комунальних підприємств. Як наслідок, відсутня методологія оцінювання ефективності діяльності комунального підприємства (установи, організації), яка враховує, у тому числі, рівень їх прозорості та відкритості.

В роботі наведено алгоритм оцінювання рівня прозорості комунальних підприємств відповідно до запропонованої вітчизняними науковцями «Методології дослідження прозорості та публічності комунальних підприємств», яка, на нашу думку, має бути одним з етапів оцінки діяльності комунальних підприємств (організацій, установ).

Аналіз світового досвіду доводить, що необхідним є певне удосконалення українського законодавства стосовно відкритості державної влади не лише в частині звернень громадян чи засобів масової інформації до органів державної влади. Світовий досвід діалогу влади і суспільства свідчить про традиції обов'язкової звітності органів державної влади про свою діяльність незалежно від наявності запитів і звернень громадян, обов'язкове інформування громадян про її поточну діяльність. Саме в цьому напрямі бажаним є подальше коригування законодавства України.

На сьогодні держава сформувала цілу низку механізмів залучення громадян до прийняття рішень, однак більшість із них не працюють належним чином. Головними причинами цього є невміння і небажання представників влади керуватися в роботі принципами прозорості та відкритості та переходити до процедур публічної політики, визнавати організації громадянського суспільства рівними партнерами і проводити з ними консультації. Крім того, за відсутності визначених механізмів і критеріїв

оцінки виконання такої роботи відповідними органами державного управління, а також норм відповідальності за її невиконання або неналежне виконання зазначені нормативно-правові акти не впливають на покращення стану реалізації принципів прозорості і відкритості органів державної влади.

В роботі аналіз наявного стану прозорості та визначення проблем, які існують, проведено з використанням методології Transparency International Україна разом з Інститутом Політичної Освіти. Методологія дослідження включає в себе 13 сфер відповідальності міської влади, які описані 91 індикатором. Це такі сфери: інформація про роботу органів місцевої влади; доступ та участь; закупівлі; житлова політика; бюджетування та контракти; гранти, виділення фінансів; соціальні послуги; кадрові питання; професійна етика та конфлікт інтересів; землекористування та будівельна політика; комунальні підприємства; комунальне майно; освіта.

Загальний бал оцінювання прозорості органів місцевої влади та самоврядування м. Запоріжжя у 2018 р. становить 40,76 зі 100 можливих балів. У порівнянні з 2017 р. цей показник збільшився на 14,73 пункти. У рейтингу прозорості серед 100 міст України м. Запоріжжя посідає 40 місце.

За результатами аналізу ми дійшли висновку, що державні підприємства в Україні показують гіршу прибутковість, ніж приватні. Отже, державна власність на підприємства є менш ефективною за приватну.

Аналіз комунального підприємства дозволив отримати об'єктивну інформацію про виконання ним ключових норм законодавства та впровадження кращих практик публічності в його діяльності.

На основі результатів дослідження можливо розробити конкретні пропозиції для органів місцевого самоврядування, які дозволять підвищити рівень публічності та підзвітності підприємства.

Результати дослідження також можуть використати керівники підприємств, депутати місцевих рад та службовці виконавчого комітету для прийняття управлінських рішень щодо посилення контролю та підзвітності за діяльністю КП.

Прозорість та відкритість органів державної влади в реалізації публічної політики, зокрема її інформаційний аспект, є важливим чинником розвитку процесів демократизації держави та суспільства, становлення громадянського суспільства, запорукою утвердження в Україні демократичних норм та правил щодо відносин між громадянами, їхніми об'єднаннями та органами державної влади. Поступова трансформація системи владних відносин в Україні вимагає запровадження нових стандартів, становлення нової культури взаємовідносин між владою та суспільством.

Проаналізувавши результати досліджень, можна зробити узагальнення, що забезпечення принципів прозорості та відкритості органів державної влади в реалізації публічної політики є важливою запорукою демократизації суспільства й держави. Саме прозорість та відкритість органів державної влади в реалізації публічної політики, її здатність, спроможність і готовність до діалогу з різними суспільними силами значним чином визначають внутрішньополітичну ситуацію і впливають на процеси консолідації суспільства.

В роботі у контексті завдань забезпечення прозорого і відповідального управління комунальними підприємствами з боку органів місцевого самоврядування визначено ключові ризики і проблеми у сфері децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад на тлі виконання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом і виконання завдань з імплементації положень цього міжнародного документу у вітчизняну практику.

Розглянуто питання запровадження механізмів забезпечення ефективності управління комунальним господарством громади та запровадження нових стандартів прозорості та підзвітності комунальних підприємств через створення колегіальних органів управління цими підприємствами – наглядових рад та забезпечення умов для доступу до інформації про фінансові та економічні показники їх діяльності.

Обґрунтовано передумови відкритості інформації про діяльність комунальних унітарних підприємств та основні напрями підвищення їх прозорості та підзвітності перед населенням територіальних громад. Сформульовано пропозиції щодо оприлюднення інформації про діяльність комунальних унітарних підприємств та надано практичні рекомендації для органів місцевого самоврядування стосовно критеріїв віднесення цих підприємств до таких, де мають бути створені наглядові ради, обрання незалежних аудиторів (аудиторських фірм) для проведення обов'язкового аудиту річної фінансової звітності комунальних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 20.10.2019. № 280/97-ВР. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.11.2019).
2. Господарський кодекс України. Редакція від 21.10.2019. № 436-IV. Ст. 78. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 07.11.2019).
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України. Редакція від 01.05.2015, № 2939-VI. Ч. 3 ст. 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2939-17> (дата звернення: 07.11.2019).
4. Про доступ до публічної інформації: Закон України. Редакція від 01.05.2015, № 2939-VI. Ч. 2 ст. 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2939-17> (дата звернення: 07.11.2019).
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 20.10.2019. № 280/97-ВР. Ч.5, ст. 59. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.11.2019).
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 20.10.2019. № 280/97-ВР. П. 10, ч. 4, ст. 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.11.2019).
7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 20.10.2019. № 280/97-ВР. П. 30 ст. 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.11.2019).
8. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України. Редакція від 20.10.2019. № 280/97-ВР. Ст. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 07.11.2019).
9. Господарський кодекс України. Редакція від 21.10.2019. № 436-IV. Ч. 2 ст. 66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 07.11.2019).

10. Про публічні закупівлі: Закон України. Редакція від 01.01.2019, № 922-VIII. Ст.89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 07.11.2019).

11. Типи закупівель та визначення порогів. *Zakupki.Education*. URL: <https://education.zakupki.prom.ua/tipi-zakupivel-ta-viznach/> (дата звернення: 02.10.2019).

12. Офіційний сайт Міністерства юстиції. Напрями діяльності. URL: <https://minjust.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2019).

13. Рейтинг прозорості 100 найбільших міст України. *Трансперенсі Інтернешнл Україна*. URL: <https://ti-ukraine.org/research/rejtyngprozorosti-100-najbilshyh-mist-ukrayiny/> (дата звернення: 03.10.2019).

14. Енциклопедичний словник з державного управління / Сурмін Ю. П., Бакуменко В. Д., Михненко А. М., Ковбасюк Ю. В. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

15. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість державного управління як чинники його стабілізації. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. Київ, 2003. № 4. С. 48–55.

16. Шевчук Б. М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів публічної влади. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1KWv8D9YpeYJ:>
http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf (дата звернення: 03.10.2019).

17. Hoad T. F. The Consise Oxford dictionary of English etymology/ T. F. Hoad. — OUP General, Oxford University Press. —1992. — 553.

18. Towards Transparency in Finance and Governance (with T. Vishwanath) Policy Research Working Paper (draft), The World Bank: Washington D. C., September 1999. — 30 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=258978 (дата звернення: 04.10.2019).

19. Transparency in Three Dimensions Frederick Schauer / 2011 U. Ill. L. Rev. p 1339–1358. URL: <https://illinoislawreview.org/wp-content/illr-content/articles/2011/4/Schauer.pdf> (дата звернення: 04.10.2019).
20. Hood Christopher. Transparency. In Encyclopedia of Democratic Thought, ed. P. B. Clarke and J. Foweraker. London: Routledge, 2001. P 863–868 URL: <http://ru.bookzz.org/book/609673/2fc205> (дата звернення: 04.10.2019).
21. Словник сучасної економіки Макміллана / пер. з англ. О. Мороз, Т. Мороз; голов. ред. Д. В. Пірс. К, 2000. 628 с.
22. Тихомирова Є. Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення: наукові записки. Політологія. К.: Видавничий дім «KM Academia», 2002. С. 39–43.
23. Біла книга. Європейське врядування / Комісія Європейських співтовариств, COM (2001) 428. Брюссель, 2001. 40 с.
24. Надолішній П. Управління сталим розвитком на засадах демократичного врядування: світоглядний і політико-правовий аспекти. *Теоретичні та прикладні питання державотворення: електронне наукове видання: збірник наукових праць*. Вип. 8., 2011.
25. Transparency Principle as an Evolving Principle of EU Law — Vasiliki Karageorgou — 2012. URL: <http://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law> (дата звернення: 04.10.2019).
26. Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук держ. упр.: спец. 25.00.01. Київ, 2008. 20 с.
27. Андрійчук Т. Принцип прозорості комунікації органів державної влади з населенням: понятійно-концептуальне бачення. *Вісник книжкової палати*. 2009. № 4. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkp/2009_4/st11.pdf. (дата звернення: 04.10.2019).

28. Шевчук Б. М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів публічної влади URL: [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1KWv8D9YpeYJ:
http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1KWv8D9YpeYJ:http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf) (дата звернення: 04.10.2019).

29. Олександренко І.В. Методичні підходи до діагностики ефективності діяльності підприємства. *Економічний форум*. 2013. № 4. С. 125 – 135.

30. Філіпова О. С. Сучасна характеристика ефективності діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Економіка і управління*. 2012. № 1. С. 129-135.

31. Лаврененко В.В. Концепція ключових показників ефективності (КРІ) в управлінні підприємствами. *Стратегія економічного розвитку України*. 2010. Вип. 27. С. 151-156.

32. Яремко І.А. Економічна і суспільна ефективність діяльності муніципальних природних монополій *Економічний аналіз*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету *Економічна думка*, 2011. Вип. 9. Частина 1. С. 402-405.

33. «Методологія дослідження прозорості та публічності комунальних підприємств» - Тернопіль , ГО «Центр громадського моніторингу та аналітики», Проект «Центр громадського контролю «ДІЙ!», 2018 р.

34. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL: www.spending.gov.ua та www.prozor.gov.ua

35. Гладка Т.І. Децентралізація влади в Україні як засіб посилення демократії та підвищення її стабільності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: [http://www.dy.nayka.com.ua/? op=1&z=937](http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=937) (дата звернення: 04.10.2019).

36. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні / А. Єрмолаєв [та ін.] *Нова Україна. Інститут стратегічних*

досліджень. 2015 URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>. (дата звернення: 04.10.2019).

37. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування / А.П. Павлюк [та ін.] URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AD-Teritor_alna-gromada-103fe.pdf. (дата звернення: 04.10.2019).

38. Feltensteina A., Iwata S. Decentralization and macroeconomic performance in China: regional autonomy has its cost s// Journal of Development Economics. – 2005. – № 76. – P. 481–501.

39. Schneider A. Decentralization: Conceptualization and Measurement. // Studies in Comparative International Development. – 2003. – № 38/3. – P. 32–56.

40. Decentralization Thematic Team. What is Decentralization? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/Different_forms.html.

41. Маєв А. Децентралізація влади у Франції. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/apdyo_2012_3_25.pdf.

42. Шпак Ю.О. Досвід реформування місцевого самоврядування у Великобританії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 10–1. Т. 1 URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_1/24.pdf. (дата звернення: 04.10.2019).

43. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська [та ін.] *Децентралізація публічної влади*. 2012. С. 128 URL: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf. (дата звернення: 04.10.2019).

44. Латинська Америка наприкінці XX ст. – початку XXI ст. // Bookster. – 2017. URL: <http://bookster.com.ua/latynska-ameryka-naprykintsi-xx-st-rochatku-xxi-st/>. (дата звернення: 04.10.2019).

45. Баймуратов М.М. Децентралізація повноважень публічної влади в Польщі як засіб формування компетенції місцевого самоврядування: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2014. Вип. 7.
46. Бабінова О.О. Державна регіональна політика і регіональний розвиток: сучасні реалії України та європейський досвід. Київ : Фенікс, 2011. 268 с.
47. Бониссар Д. “Privacy International”. Свобода информации в мире. 2006 URL: <http://www.privacyinternational.org/foi/survey> (дата звернення: 06.10.2019).
48. Kulesza M. Methods and Techniques of Managing Decentralization Reforms in CEE Countries. The Polish Experience// Public Administration Department Faculty of Law and Administration Warsaw University Polan URL: <http://www.oecd.org/turkey/35674974.pdf>, с. 17. (дата звернення: 06.10.2019).
49. Лахижа М., Черчатий О. Реалізація програми “Приязна адміністрація” та проведення конкурсів з метою вдосконалення діяльності органів влади: польський досвід. *Вісн. держ. служби України*. 2007. № 3.
50. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. - 2016. - № 1. - С. 5-11.
51. Arikan G. Fiscal decentralization: A remedy for corruption? // *International Tax and Public Finance* 11. – 2004. – P. 175–195.
52. Fisman R., Gatti R. Decentralization and corruption: Evidence across countries // *Journal of Public Economics* 83. – 2002. – P. 325–345.
53. Кохан А. І. Державна комунікативна політика - механізм ефективної діяльності інституту публічної влади в Україні. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/zmist.htm> (дата звернення: 06.10.2019).
54. Дніпренко Н. К. Комунікація: демократичні стандарти в роботі органів державної влади. Київ : ТОВ “Вістка”, 2008. С. 17-136.
55. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 06.10.2019).

56. Мельниченко В. І. Прозорість і відкритість публічного управління як об'єкт законодавчого регулювання. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej5/txts/07mviozr.htm> (дата звернення: 06.10.2019).

57. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України “Про доступ до публічної інформації” / О. Хмара, В. Андрусів, М. Лациба, О. Ващук та ін. Київ : УНЦПД, 2011. С. 5-69.

58. Рейтинг прозорості. URL: transparentcities.in.ua (дата звернення: 06.10.2019).

59. Нечаєва І. А. Аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації. *Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка"*. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5429>. (дата звернення: 06.10.2019).

60. Нечаєва, І. А. Напрями, особливості та проблеми формування та використання місцевих фінансів в Україні в умовах бюджетної децентралізації. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 40 – 48.

61. Нечаєва І. А. Бюджетна децентралізація: підсумки, результати та наслідки перших етапів її впровадження для місцевих фінансів (на прикладі Запорізької області). *Інвестиції : практика та досвід*. 2017. № 19. С. 72 – 81.

62. Касич А.О., Петрушко А.С. Управление процессами децентрализации: зарубежный опыт и стратегические задачи для Украины. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-13/20-stati-13/1421-kasich-a-o-petrushko-a-s> (дата звернення: 16.10.2019).

63. Чи є державні підприємства менш прибутковими за приватні? URL: <https://voxukraine.org/uk/chi-ye-derzhavni-pidpriyemstva-mensh-pributkovimi-za-privatni/> (дата звернення: 16.10.2019).

64. Україна лідирує за кількістю підприємств державної форми власності. URL: <https://konkurent.in.ua/publication/14844/ukrayina-lidiruye-zakilkistyu-pidpriyemstv-derzhavnoyi-formi-vlasnosti/> (дата звернення: 16.10.2019).

65. Решение для бизнеса. Проверьте контрагентов и следите за их изменениями. YouControl - полное досье на каждую компанию Украины. URL: <https://youcontrol.com.ua> (дата звернення: 16.10.2019).

66. Афонін А. А. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекцій до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів / уклад. : А. Афонін, О. В. Суший, Київ : НАДУ, 2010. С. 7-31.

67. Жаровська І. М. Генезис ідеї відкритості влади. *Форум права*. 2009. № 3. С. 242-246.

68. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії. *Відкриті очі*. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html> (дата звернення: 16.10.2019).

69. Основи публічної політики та управління : навч. посіб. / С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко, С. І. Вировий. Київ: НАДУ, 2011. 310 с.

70. Чуприна Д. Модернізація державного сектора: відкритість влади. *Центр сприяння інституційному розвитку державної служби при головному управлінні державної служби України*. Policy Brief. Sector Modernisation. Open Government : OECD. 2007. С. 1-8.

71. Шпортько О. Поле публічної політики. *Політ. менеджмент*. 2010. № 5 (44). С. 90-96.

72. Нечаєва І. А. Особливості фінансування комунальних підприємств (установ, організацій) / І. А. Нечаєва, О. М. Циба // Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (23-24 травня 2019 року). – Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2019. – 240 С. – С.152-154.